

Devlet kısa devreye neden oluyor

2006-08-04 16:18:37

Piyasa mekanizmasının erdemi bir ekonomide hangi malların, kimin için, nasıl üretileceğine en basit ve en etkin çözümü getirmesinden kaynaklanır. Arz ve talebe göre inen ya da çıkan fiyatlar ekonomide mal hizmetlerin hangi yönde hareket etmeleri gerektiğinin temel belirleyicisidir. Örneğin bir malın fiyatı arttığında o malın üreticileri daha fazla kar etmeye başladıkları için o malın üretimini arttırlar. Ekonomideki kaynaklar o malın üretimine aktarılır. O malın üretimine katkısı olan herkes daha fazla para kazanmaya başlar. O malın tüketicileri de ters yönde hareket ederler. Onlarda pahalılaşılan maldan uzaklaşır, onun yerine daha ucuzunu bulmaya çalışırlar. Bu sistemde ekonomideki her birey malın fiyatının belirlenmesine katkıda bulunur ama hiçbiri fiyatları belirleyemez. İşler de tıkır tıkır yürür. Bunun alternatifi fiyatların devlet tarafından belirlenmesidir. Bir ekonomide yüzbinlerce hatta milyonlarca fiyat olduğu düşünülürse bir malın 'doğru' fiyatının belirlenmesinin ne kadar zor hatta imkansız olduğunu tahmin edebilirsiniz. Bu nedenle Sosyalist ülkelerde büyük sorunlar yaşanmıştır. Yanlış fiyatlama nedeniyle bazı malların kıtlığı çekilmiştir. Bir mal bazı şehirlerde raflarda müşteri beklerken başka şehirlerde vatandaşlar aynı mal için kuyruğa girmişlerdir. Zaten sonunda sistem iflas etmiştir. Bugün nerdeyse hiçbir ekonomide fiyatların tamamı devlet tarafından belirlenmektedir ama hala hemen her ülkede bazı fiyatlar devlet tarafından belirlenmektedir. Bu alanlar her zaman o ülkedeki en problemlilerdir. Çünkü politikacılar fiyatları belirlerken sadece ekonomik verileri değil kendi siyasi geleceklerini de düşünürler. Oy verenlere hoş gözükme için fiyatları düşük belirleme eğilimindedirler. Bir malın fiyatı olmasının altına belirlenirse o malda kıtlık yaşanır Çünkü fiyatı düşük olan malı üretmenin cazibesi azalır ama herkes daha fazla tüketmek ister.

1 Temmuz gecesi Marmara ve Ege Bölgesinde birçok il bütün geceyi karanlıkta geçirdi. O günden beri tartışması süren olayın arkasında devletin elektrik piyasasında fiyat belirlemesi olduğu anlaşıldı. Enerji Bakanlığı politik gerekçelerle 3,5 yıldır elektriğe zam yapmamaktaydı. Halbuki elektriğin üretiminde kullanılan doğalgazın fiyatı son birbuçuk yılda yüzde 60 artmıştı. Devletin santralleri buradan kaynaklanan zararı dolaylı yoldan vatandaşa yükleyebilirdi ama özel sektör için böyle bir seçenek yoktu. Özel elektrik üreticileri de devletin santrallerinin ucuz elektrik vermeye başladığı akşam saatinde santrali kapatıp, devletin elektriğini satın almakta ve bu elektriği vatandaşa satmaktaydılar. Özetle ekonominin en basit mantığı çalışıyor ve fiyat olması gerekenin altına düşünce üreticiler arzı kısıyorlardı. Yine geçtiğimiz hafta ÖSS sonuçları açıklandı. Kimileri sevindi, kimileri üzüldü. Muhtemelen bu hafta da üzülenleri nasıl teselli etmemiz gerektiğini konuşacağız. Aslında üniversite sistemi yıllardır tartışılıyor. Ama tartışanlar neyin ideal olduğunu söyleyemiyor. Mesela, hedef herkesin istediği yere girmesi mi? Bunu hiçbir zaman bilemeyeceğiz. Çünkü kaç kişinin, hangi üniversiteye girmesi gerektiği sorusunun cevabını hesaplamalarla bulmak mümkün değil. Üniversite girişinde de aslında sorunun kaynağı devletin fiyat sistemine müdahale etmesi. Aslında üniversite eğitimi çok pahalı bir eğitim. Devlet bu hizmeti politik nedenlerle bedavaya veriyor. Bu durumda üniversite hizmetine olan talepte bir patlama meydana geliyor. Bedava verilen bir hizmeti üretmek özel sektör için karlı olmadığından bu talep karşılanamıyor ve piyasanın kendiliğinden bulacağı dengeyi biz tartışarak, bilimsel çalışmalar yaparak bulmaya çalışıyoruz. Maalesef bulduğumuz sonuçlar piyasanınki kadar mükemmel olmuyor. Devletin fiyat sistemine müdahale etmesinin yarattığı olumsuz sonuçlara ilişkin örnekler arttırılabilir. Bu örneklerle bakarak, artık politikacılarının belirleyeceği fiyatların olumsuz sonuçlarını görmemiz ve buna göre yeni düzenlemeler

HOMOEKONOMİKUS :: Murat Çokgezen

Devlet kısa devreye neden oluyor

yapmamız gerekiyor. Yoksa daha çok sigorta atar, çok şalter iner.

Ticaret Gazetesi, 2006